

Lessons Learned

1. Proces en context
2. Internationale lessen
3. Lessen experttafels
4. Brief Lessons Learned
5. Verdieping lokaal maatregelenpakket
6. Verdieping publiekscommunicatie

([REDACTED])

([REDACTED])

1. Proces en context

- Adempauze vanaf juni benutten voor breed trekken van lessen om 2^e golf te **voorkomen** en mocht die toch komen **op te vangen**.
- Meerdere moties TK (oa. Veldman, Asscher/ Marijnissen)
- Toelichting op aanpak, thema's en selectie deskundigen in verschillende brieven (15 juni, 25 juni en 21 juli)
- Geen evaluatie, dat is voor later door OvV. Zomer is onvoldoende tijd voor volledige reconstructies
- Stijging van besmettingen geeft nauwelijks ruimte voor de adempauze

Thema's

- Internationale lessen
- Publiekscommunicatie
- Dashboard
- Testen en traceren
- Effecten van de generieke lockdown
- IC-zorg
- Persoonlijke beschermingsmiddelen
- Reguliere zorg
- Langdurige zorg
- Kwetsbare groepen

Centrale vraag alle deelnemers
 Wat zou u, **met de kennis van nu**, het kabinet adviseren om dit najaar **(1) precies weer zo te doen** en **(2) anders of nieuw te doen** om een opleving te voorkomen of, mocht hij komen, snel in te dammen en op te vangen?

Proces en context (2)

- Interne uitvraag frontline beleidsdirecties op lessen en deelnemers
- Media-analyse en desk-research voor selectie deskundigen per thema
- Uitnodiging met centrale vraag en verzoek om position paper
- Position papers, expertverklaringen en gespreksverslagen publiceren we tegelijk met kamerbrief (toezegging)

Procesresultaat afgelopen week:

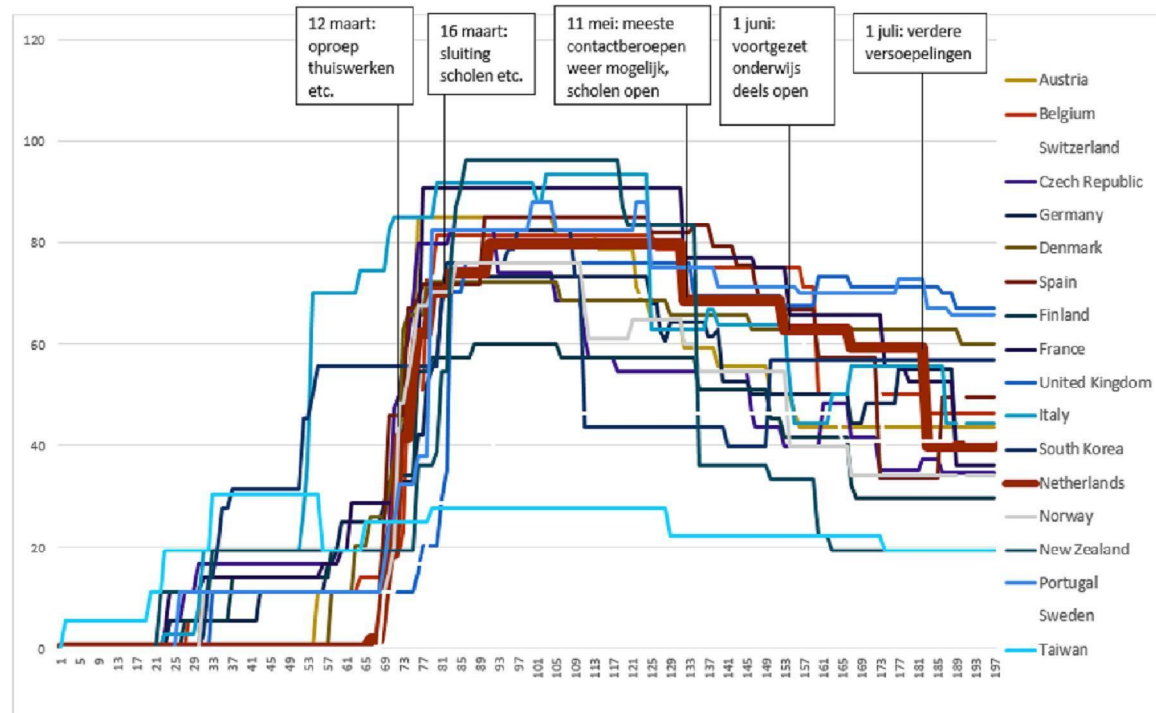
- ✓ 9 experttafels met 80 deelnemers + aanvullende papers van experts die verhinderd waren
- ✓ Internationale lessen: 6 papers, internationale vergelijking lockdown en bilaterale lessen
- ✓ 2 burgertafels, 1 tafel met mensen die vanuit hun beroep te maken kregen met de effecten van de generieke lockdown (bijv. een horecamedewerker en een kapper) en 1 jongerentafel.
- ✓ Over hele lijn constructieve gesprekken en open wisseling van perspectieven en adviezen
- ✓ ...en ongevraagd: publicatie van papers experttafel generieke lockdown (NOS) en diverse uitingen van individuele deelnemers in artikelen en op social media.

2. Internationale lessen

- 6 position papers door Nederlandse experts met veel kennis over buitenlandse aanpak; international vergelijking van de lockdown en bilaterale case studies
- Observaties/ conclusies:
 - Leidende principes overal hetzelfde binnen Noordwest Europa: landen zetten vol in op consistente communicatie; testen en BCO; regionale aanpak; harmonisatie data infra; digitale zorg; flexibele IC schil; en beschermen kwetsbare groepen.
 - Uitvoering daarvan verschilt door verschillen in cultuur; ordening en capaciteit van de publieke gezondheid, zorg en handhaving; en de fragmentatie van de data infrastructuur.

Oxford stringency index om lockdown te vergelijken

- Nederland even snel en even streng als andere Noordwest Europese landen.
- Zweden was niet streng en Zuid Europa was strenger.
- Verschillen hangen sterk samen met cultuur.
- Met de introductie van meer regionaal beleid neemt heterogeniteit toe.

(10)(2e)

vergelijken – case studies

Regionaal managen uitbraken in Gütersloh en Antwerpen

- Les 1: geen uitbraak is hetzelfde dus maatwerk is echt nodig (arbeidsmigranten in Gütersloh die in aparte flat wonen vs. volkswijken in Antwerpen)
- Les 2: goede voorbereiding (testen en BCO) key om snel inzicht te krijgen
- Les 3: lokale kennis over gedrag en realiteitszin is nodig
- Les 4: geluk ook niet onbelangrijk

(10)(2e)

vergelijken – case studies

Testen en traceren in Denemarken

DK schaalde zeer snel op, en kent hoge testbereidheid (3,5 keer zoveel tests als in NL)

- Les 1: landelijk gecoördineerde sturing met ondersteuning Defensie behulpzaam
- Les 2: testbereidheid hangt samen met heldere richtlijnen (iedereen - ook asymptomaten - kon zich al vroeg laten testen)
- Les 3: online testafspraak maken en resultaat verkrijgen zorgt voor hogere testbereidheid
- Les 4: wettelijke verplichting voor gemeenten om alternatieve huisvesting te bieden bij thuisisolatie werkt

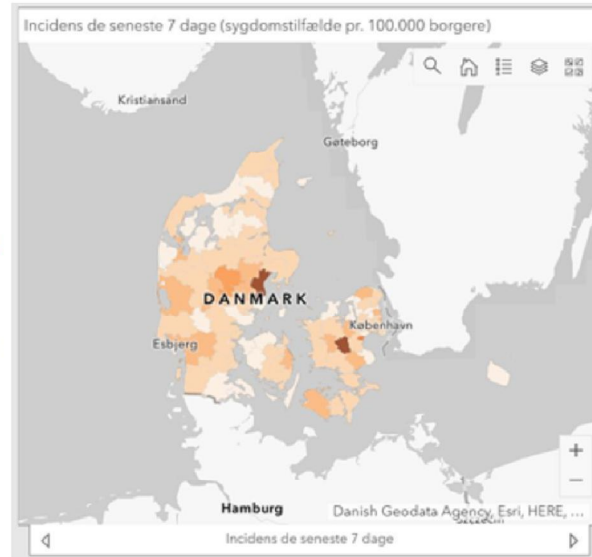
Minister De Jonge heeft 20/8 bila met Deense minister.

(10)(2e)

vergelijken - dashboard

- Veel lof dat het NL dashboard ook voor het publiek bedoeld is.
- Besmettingen staan overal centraal, ziekenhuisopnames en IC minder belangrijk.
- De dashboards van andere landen geven meer lokale info weer.
- Door gebrek aan bewijsvoering over signaalwaarde, heeft Duitsland pragmatisch besloten dat >50 besmettingen/100.000 inwoners/week in gemeenten moet leiden tot populatiemaatregelen.
- Veel lof voor NL rioolwaterdata.

3. Lessen obv Experttafels (eerste observaties)

+ = behouden van
++ = meer inzetten op

• **Publiekscommunicatie**

- + Een beroep doen op de eigen verantwoordelijkheid van de burger
- + De inzet van communicatie experts bij de verdere invulling en uitwerking van de huidige (strategische) communicatie
- + Ontsluiten van informatie door begrijpelijkheid en consistentie; inclusief en toegankelijk voor iedereen
- ++ Meer gedifferentieerde communicatie naar de verschillende doelgroepen met heldere handelingsperspectieven
- ++ Meer delen van positieve initiatieven uit de verschillende doelgroepen
- ++ Meer zichtbare communicatie in de openbare ruimte
- ++ Meer aandacht voor de andere domeinen (sociaal-economisch)

• **Dashboard**

- + Een centrale plek waar inzichtelijk gemaakt wordt wat de situatie is rondom de verspreiding van covid-19 in Nederland
- ++ Een betere communicatiestrategie waardoor het dashboard meer Nederlanders van informatie kan voorzien "conform de buienradar cijfers voor BBQ, fietsen etc".
- ++ Begrijpelijkheid en duiding zodat voor de bezoeker beter duidelijk wordt hoe de verschillende indicatoren zich tot elkaar verhouden
- ++ De weergave van meer lokale en regionale data ten behoeve van een meer gerichte aanpak voor het indammen van het virus.

3. Lessen obv Experttafels (eerste observaties)

+ = behouden van
 ++ = meer inzetten op

• **Effecten generieke lockdown:**

- + Positieve invalshoek: wat kan er wel, handelingsperspectief bieden
- + Langetermijnperspectief als richting
- + Volwassen benadering van Nederlanders – eigen verantwoordelijkheid.
- + Beleid baseren op wetenschappelijke inzichten en de maatregelen ook zo onderbouwen.
- + Ook dilemma's delen – bijvoorbeeld bij het verdelen van schaarse openbare ruimte.
-
- ++ Zo vroeg, zo lokaal en zo specifiek mogelijk ingrijpen.
- ++ Nog meer data openbaar beschikbaar maken.
- ++ Dialoog aangaan en mensen nog meer betrekken bij het uitwerken van maatregelen gericht op specifieke doelgroepen, gebieden, etc.
- ++ Adaptief beleid maken: nieuwe inzichten kunnen leiden tot aanpassen van indicatoren of aanpassen van maatregelen
- ++ Meer openbaar laten zien hoe de brede afweging wordt gemaakt waarbij de balans wordt gezocht tussen maximale controle over het virus en minimale sociaal-economische schade

3. Lessen obv Experttafels (eerste observaties)

+ = behouden van
++ = meer inzetten op

• **Reguliere zorg:**

- + digitale zorg waar dit kan wenselijk is; komt kwaliteit van zorg ten goede. niet teruggevallen naar oude gewoontes.
- + samenwerking in de keten (uitbreiding ROAZ, opzetten RONAZ, etc.).
- ++ meer en actuelere data voor coördinatie
- ++ mensen weten hun zorgprofessional te vinden en daar ook naartoe durven (blijven) gaan. Werk met een gelaagde communicatiestrategie; regionaal volgt landelijke boodschap met ruimte voor maatwerk wat passend is bij de regio en/ of doelgroep.

•

• **IC zorg:**

- + Opschalingsplan COVID-19 van de LNAZ uit (blijven) voeren.
- ++ Meer inhoudelijke expertise uit het veld betrekken bij de beleidsontwikkeling en –uitvoering, ook ten tijde van crisis. Deze aanbeveling neemt VWS graag ter harte, waarbij we uiteraard ook oog houden voor andere factoren in het beleidsproces (zoals snelheid van besluitvorming) en waarbij we ook niet inhoudelijke experts te veel uit hun reguliere werkproces willen onttrekken.

• **Persoonlijke beschermingsmiddelen**

- + Opgebouwde samenwerking overheid, GGD-GHOR/ROAZ, fabrikanten/leveranciers en zorginstellingen in de aanpak van de tekorten
- + Betrekken van zoveel mogelijk kennis en expertise uit het veld bij kwesties rondom inkoop, kwaliteit etc
- ++ Duidelijkheid over rollen en verantwoordelijkheden in de voorbereiding op een toekomstige golf, vooral bij de verdere uitwerking van de toekomst van het LCH en de voorraad en bijbehorende strategie. Wat wordt er van leveranciers/zorginstellingen verwacht en welke rol gaat een ijzeren voorraad spelen?
- ++ Beter zicht op informatie/data over de toekomstige vraag naar PBM, (naast theoretisch verbruik op basis van RIVM-richtlijnen ook naar de praktijkdata inclusief mogelijkheden tot het beperken van onnodig hoog PBM-verbruik

•

3. Lessen obv Experttafels (eerste observaties)

+ = behouden van
++ = meer inzetten op

- **Testen en traceren:**

- + Studenten en andere zorgverleners inzetten voor BCO
- + Altijd rationeel blijven in testcriteria
- + Geen doorontwikkeling app richting gezondheidspaspoorten en dergelijke
- + Juridisch kader voor gedwongen quarantaine uitwerken

- ++ Presymptomatisch (niet asymptomatisch) testen in hoog risico settings
- ++ Aandacht voor regulering private markt testen, ivm ongewenste gedragseffecten en overall testcapaciteit
- ++ Meer landelijke logistiek en conformiteit zoals bij opschaling en patiëntenspreiding IC's, incl hulp door Defensie
- ++ Communiceer minder generiek ('testen bij klachten') en meer specifiek ('testen na hoog risico contact')
- ++ Meer transparantie over verschil tussen wat nodig en wat haalbaar is

- Langere termijn: Helderder verantwoordelijkheidstoedeling tussen Minister, GGD'en, Veiligheidsregio's en burgemeesters

Rode draden observaties Experttafels (1)

- - **beweging van generiek naar specifiek en centraal naar decentraal**

- > Op veel tafels genoemd dat aanvullend op maatregelen kabinet verschuiving van aandacht nodig is voor oplossingen in samenleving over 'hoe te leven en werken met Corona'
- > Die beweging betekent ook stoppen met de vraag: "Hoe kan het dat in A dit anders is dan B". Beweging naar meer specifiek en lokaal minder simpele boodschap en ruimte voor ruis.
- > Verdieping op lokale maatregelen volgt hierna door Niels Obbink

- - **publiekscommunicatie**

- > Breder dan klassieke publiekscommunicatie en breder dan alleen medisch (sociaal maatschappelijk)
- > Bereiken van verschillende doelgroepen en lokale gemeenschappen
- > Delen van oplossingen uit de verschillende doelgroepen
- > verdieping volgt hierna door (10)(2e)

- - **forward guidance voor individu en organisaties**

- > Brede behoefte aan meer specifieke informatie op lokaal niveau.
- > Kennis die nu op veel plekken in samenleving en onderzoek ontstaat ontsluiten

Rode draden observaties Experttafels (2)

- - **Zorgmedewerkers en arbeidsmarkt**

- > Onvoldoende adempauze en ruimte voor veerkracht
- > Forse ambitie met opschalingsplan IC zorg
- > Groter risico op quarantaine
- > Duurzaamheid organisaties

- - ***Stelsel en relatie van publieke gezondheidsdiensten, zorgaanbieders en veiligheidsregio's***

- > Crisis is een stresstest voor bestaande organisaties en structuren; knelpunten liggen bloot.
- > Data-ontsluiting is belangrijke structurele belemmering

- Deze rode draden staan naast de actualiteit waar het kabinet direct voor aan de lat staat zoals testen en traceren

Lessons learnedbrief

Boodschap

- Maatregelen kabinet op voorkomen 2^e golf en voorbereid zijn op (onverhoopte) 2^e golf
- Lessen die kabinet trekt uit lessen van deskundigen/ andere perspectieven/ andere landen en actualiteit (leren doen we continu)

In 3 blokken:

- > **voorkomen** 2^e golf (communicatie, dashboard, testen en traceren, lokale maatregelen)
- > **opvangen** 2^e golf (IC-zorg, reguliere en langdurige zorg, persoonlijke beschermingsmiddelen)
- > **kwetsbare groepen**
- met op enkele onderwerpen uitwerking om afweging te laten zien tussen centraal en decentraal
- met operationaliteit voor beeld waar we nu klaar voor zijn

- Lijn afstemming: DOC 18e; ACC 20e; MCC 25e; MR 28e
- Publicatie position papers, verslagen experttafels en expertverklaringen op rijksoverheid.nl
- Wijze van presenteren staat nog open